

Explanation of Deleted Internal Argument in Persian Verb Phrase Based on Dynamic Approach of Phase Theory

Vol. 15, No. 2, Tome 80
pp. 435-463
May & June
2024

Elahe Vasegh¹ , Razieh Mahdi Beyraghdar^{2*}, Arezoo Najafian³ , & Mazdak Anushe⁴

Abstract

This paper tries to explain, based on the framework of the dynamic phase theory, how to eliminate the internal object of the verb in Persian. At first, in order to determine whether deleted internal argument in Persian verb phrase is the result of argument ellipsis (AE) or verb stranding verb phrase ellipsis (VSVPE), we apply some common diagnostic criteria in the previous studies such as verb movement out of verb phrase, verbal identity, deletion of prepositional phrases as internal arguments, coordination structure, order of adverbs of state and objects and scrambling. Because of incapability of the mentioned diagnostic criteria in the previous literature, we resort to the dynamic approach of phase theory (Bošković: 2005, 2013, 2014). Based on this approach, we conclude that what is deleted in the verb phrase is either a phase or the complement of a phase. Accordingly, this approach can provide the readers up with a more comprehensive and economical explanation of the mentioned structure in Persian.

Keywords: argument ellipsis, dynamic phase, Persian, pro, verb stranding

¹ Linguistics PhD, Department of linguistics and foreign languages, Payam Noor University, Tehran, Iran. ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0810-8048>

² Corresponding Author, Assistant Professor of Linguistics, Department of Linguistics and Foreign Languages, Payame Noor University, Tehran, Iran;

Email: raziehmahdibeyraghdar@pnu.ac.ir

³ Associate Professor of Linguistics, Department of Linguistics and Foreign Languages, Payame Noor University, Tehran, Iran; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3969-2564>

⁴ Assistant Professor of Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Iran.

1. Introduction

The present essay, based on the framework of minimalist program and dynamic phase theory (Beshkovich, 2005, 2013 and 2014), is an attempt to explain the elimination of the internal argument in the structure of Persian simple sentences. Realizing the nature of the unpronounced subject as pro in various languages such as Italian (Chomsky, 1981; Rizzi, 1982) attracted the attention of some linguists, especially in the field of generative syntax, to identify the syntactic identity of these unpronounced objects. Consequently, there are two different approaches in the previous literature with regard to the nature of these objects. One of them believes in the existence of the pro in the place of such internal arguments, and the other believes in their deletion. Based on Karimi's (2016) idea, there is no pro in place of unpronounced internal arguments in the Persian intended structures. On the other hand, based on the second view; that is, deletion, we consider six major criteria common in different previous studies to determine the category of the deleted element. But based on these criteria, there is no consensus view in this regard. Some researchers believe in argument ellipsis (AE), while others believe in verb stranding VP-ellipsis (VSVPE) in the intended structures. Because of the duality and some contradictions in the findings of these two views, resulted from the incapability of the mentioned diagnostic criteria in the previous literature, we resort to the dynamic approach of phase theory (Bošković, 2005, 2013, 2014).

Research Question(s)

1. What is the process resulted in the deletion of the internal argument in Persian simple sentences?
2. How can the dynamic phase approach provide us up with a comprehensive explanation of the process of deletion in the intended structures?

2. Methodology

This study, from the point of view of purpose and nature is theoretical and explanatory and from the point of view of method is documentary. Considering that one of the paradigms raised in generative syntax is that the data should be analyzed based on the intuition of the native speakers, in this research, the data were analyzed based on the intuitions of the authors. The process of deletion in Persian language has not been investigated based on the dynamic phase approach so far. On these account, one can argue that the present study has opened a new line of research in this field.

Chomsky's (2000, 2001) definition of phasehood is understood as a rigid concept; that is, phasal status of a category does not depend on its syntactic context. Accordingly, CPs and VPs are always taken to be phases. This runs counter to the spirit of the Minimalist predecessor of phases; barriers (Chomsky, 1986). In the barriers system, whether a particular category is a barrier or not depends on its syntactic context. Consequently, sometimes CP is a barrier and sometimes it is not, depending on its syntactic context. In other words, while phases are defined rigidly, barriers are defined contextually.

Because of some inadequacies, a number of generative linguists have recently argued that phasehood should also be defined contextually. One of them is Bošković (2005, 2013, 2014). He argues for a particular contextual approach whereby the highest projection in the extended projection of a major (i.e., lexical) category functions as a phase. This approach is flexible as the amount of structure (including the highest phrase) projected by major categories can differ not only in different languages but also within a single language.

3. Results

Applying six criteria common in previous studies, we try to investigate the deletion process of unpronounced internal argument in Persian simple sentences. The findings indicate that these criteria cannot attain a unanimous

explanation with regard to the syntactic process involved in the intended structures.

As a result, we resort to the dynamic phase approach (Beshkovich, 2005, 2013, 2014). The findings of this research indicates that what is deleted in the intended structures is neither the result of argument ellipsis (AE) nor verb stranding VP-ellipsis (VSVPE). Rather, the deleted constituent is a phase or the complement of a phase.

Accordingly, this study provides the readers up with a comprehensive, and consequently an economical analysis instead of the contradictory findings of previous studies, considering the intended structures as a result of either argument ellipsis (AE) or Verb stranding VP-ellipsis (VSVPE).

دوماهنامه بین‌المللی

۱۵، ش ۲ (پیاپی ۸۰)، خرداد و تیر ۱۴۰۳، صص ۴۳۵-۴۶۳

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.180.2>

تبیین فازی موضوع درونی محذوف در گروه فعلی زبان فارسی

الهه واثق^۱، راضیه مهدی بیرقدار^{۲*}، آرزو نجفیان^۳، مزدک انوشه^۴

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. دانشیار گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۴. استادیار گروه زبان‌شناسی همگانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۰

چکیده

در این مقاله در چارچوب رویکرد پویا به نظریه فازی، به تبیین چگونگی حذف موضوع درونی فعل در زبان فارسی می‌پردازیم. ابتدا با استفاده از معیارهایی مانند خروج هسته فعلی به بیرون از گروه فعلی، همسانی فعل، حذف متمم گروه حرف اضافه، ساخت هم‌پایه، ترتیب قید حالت و مفعول و همچنین قلب نحوی به بررسی داده‌های موردنظر در زبان فارسی می‌پردازیم تا نشان دهیم که فرایند حذف از کدام نوع است: حذف موضوع و یا حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل اصلی. آنگاه با توجه به ناکارآمدی معیارهای ذکرشده در مطالعات پیشین، براساس رویکردی پویا به نظریه فازی در نحو کمینه‌گرا بر مبنای آرای بشکویچ (2005, 2013, 2014) به تحلیل فرایند حذف در جملات مورد نظر می‌پردازیم و نشان می‌دهیم که در این چارچوب نظری، آنچه در دامنه گروه فعلی ساده حذف می‌شود معادل کل فازی و یا متمم فازی است. بدین ترتیب، بر مبنای این رویکرد می‌توان به‌جای تحلیل دوگانه حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل و یا حذف موضوع از ساخت‌های موردنظر، تحلیلی جامع و به‌تبع آن اقتصادی به‌دست داد.

واژه‌های کلیدی: فازی پویا، حذف موضوع، حذف گروه فعلی، ابقای فعل، ضمیر ناملفوظ، زبان فارسی.

E-mail: raziemahdibeyraghdar@pnu.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

۱. مقدمه

جستار حاضر در قالب مفاهیم برنامه‌کمینه‌گرا و بر پایه نظریه فاز پویا بشکویچ (2005, 2013, 2014) به مطالعه چگونگی و تبیین حذف موضوع درونی در ساختار جملات ساده زبان فارسی می‌پردازد. پی‌بردن به ماهیت فاعل فاقد تظاهر آوایی به‌عنوان یک ضمیر ناملفوظ در زبان‌های مختلف مانند ایتالیایی (Chomsky, 1981; Rizzi, 1982) باعث شد توجه زبان‌شناسان به‌ویژه در حوزه نحو زایشی به ماهیت مفعول فاقد تظاهر آوایی معطوف شود. در این میان دو رویکرد متفاوت نمایان است. یکی قائل به وجود ضمیر ناملفوظ در جایگاه موضوع درونی است و دیگری قائل به حذف موضوع درونی. در فرضیه‌های مبتنی بر وجود ضمیر ناملفوظ سخن از آن است که در جایگاه موضوع درونی فاقد تظاهر آوایی یک ضمیر ناملفوظ وجود دارد، در این میان می‌توان به پژوهش لی (2014) بر روی زبان کره‌ای اشاره کرد.

فرضیه‌های مبتنی بر حذف، با استفاده از معیارهای خروج هسته فعلی از درون گروه فعلی، ترتیب قید حالت و مفعول، همسانی فعل، حذف گروه حرف اضافه‌ای، ساخت هم‌پایه و قلب نحوی سعی در تبیین نوع فرایند حذف در ساختارهای موردنظر دارند، اما به کمک این معیارها بر سر مقوله‌سازی حذف‌شده اتفاق نظر وجود ندارد. در این فرضیه‌ها دو رویکرد محرز است: یکی حذف موضوع درونی (AE) و دیگری حذف گروه فعلی با ابقای فعل (VSVPE). در فرایند حذف موضوع، آنچه حذف می‌شود صرفاً یک یا چند موضوع از موضوعات گزاره جمله است. در این میان می‌توان به پژوهش ساکاموتو (2017) بر روی زبان ژاپنی اشاره کرد.

در مقابل در فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل، قبل از حذف گروه فعلی، هسته فعلی به هسته زمان یا اولین هسته نقشی مسلط بر گروه فعلی ارتقا می‌یابد و سپس فرایند حذف بر این گروه برجامانده دارای موضوع درونی اعمال می‌شود. مطالعات گریبانوا (2013) بر روی زبان روسی و مرچانت (2018) از این دست هستند.

در این مقاله بر مبنای آرا و یافته‌های کریمی و ساتو (2016) بر روی زبان فارسی، موضوع درونی فاقد تظاهر آوایی را یک ضمیر ناملفوظ در نظر نمی‌گیریم، بلکه آن را حاصل فرایند حذف می‌دانیم. اما با توجه به آنکه هر دو رویکرد نحوی حذف موضوع و حذف گروه فعلی با ابقای فعل از کاستی‌های متعدد و ناکارآمدی معیارهای به‌کارگرفته‌شده در تبیین نوع عملکرد حذف در ساختارهای موردنظر مواجه است، تلاش می‌شود با استفاده از رویکرد فاز پویا تعمیمی جامع

در زمینه فرایند حذف در این پژوهش ارائه شود. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که فرایند حذف موضوع درونی در جملات ساده از کدام نوع است. همچنین به این پرسش خواهیم پرداخت که رویکرد فاز پویا چگونه می‌تواند تعمیمی جامع از فرایند حذف در این جملات را به دست دهد. فرض اولیه بر این است که حذف موضوع درونی در جملات ساده از نوع حذف موضوع و یا حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل است و در پاسخ پرسش دوم فرض بر آن است که براساس رویکرد فاز پویا صرفاً متمم فاز و یا کل فاز از ساختار مورد نظر حذف می‌شود. این پژوهش را باید به لحاظ هدف و ماهیت از نوع نظری، به لحاظ محل اجرا اسنادی و به لحاظ منطق اجرا توصیفی دانست و با توجه به آنکه یکی از پارادایم‌های مطرح در نحو زایشی (چامسکی) آن است که داده‌ها بر مبنای شم زبانی گویشوران باید تحلیل شوند در این پژوهش نیز داده‌ها براساس شم زبانی مؤلفان انتخاب و تحلیل شده‌اند و از آنجا که فرایند حذف در زبان فارسی براساس رویکرد فاز پویا تاکنون بررسی نشده است این جستار را می‌توان پژوهشی جدید در این حوزه برشمرد.

۲. پیشینه پژوهش

حذف^۱ سازه‌های نحوی مختلف از دیرباز همواره مورد توجه زبان‌شناسان به‌ویژه زبان‌شناسان زایشی بوده است. در همین زمینه می‌توان به مطالعه راس^۲ (۱۹۷۰) و یوشیدا^۳ و همکاران (۲۰۱۴) در زمینه فرایند کافت^۴ اشاره کرد. همچنین جانسون^۵ (۲۰۰۶) به بررسی فرایند ارتقای گره راست^۶ پرداخته است؛ از سوی دیگر مرچانت^۷ (۲۰۱۳) فرایند بندزدایی^۸ و هنگامر^۹ و ساگ^{۱۰} (۱۹۷۶) جزو اولین زبان‌شناسانی هستند که به مطالعه فرایند حذف گروه فعلی پرداخته‌اند و در ادامه آلبرخت^{۱۱} و هاروود^{۱۲} (۲۰۱۳) مطالعاتی درخصوص فرایند حذف گروه فعلی انجام داده‌اند. همچنین در زبان فارسی می‌توان در زمینه حذف سازه‌های نحوی به مطالعه کریمی و آزموده (۱۳۹۱)، و درخصوص فرایند حذف گروه فعلی به مطالعه شعبانی (۱۳۹۵) و همچنین در زمینه فرایند کافت به آرای انوشه (۱۳۹۷) اشاره کرد.

بنا به گفته مرچانت (۲۰۱۶) دو رویکرد عمده در زمینه چگونگی اشتقاق ساختارهای حذفی وجود دارد که شامل الف) رویکرد ساختاری و ب) رویکرد غیرساختاری می‌شود. در رویکرد ساختاری به حذف، در جایگاه حذف، ساخت نحوی وجود دارد؛ در حالی که در رویکرد

غیرساختاری اعتقاد بر آن است که در بخش حذف‌شده هیچ‌گونه ساخت نحوی وجود ندارد. این امر در حالی است که در زبان فارسی، دستوریان سنتی پدیده حذف را معادل حذف به قرینه لفظی می‌دانند و اصولاً میان انواع فرایندهای حذفی تمایز بسیاری قائل نمی‌شوند. در پژوهش حاضر رویکردی متفاوت به فرایند حذف در نظر گرفته شده و تلاش شده است که برخلاف رویکردهای پیشین نگاهی جدید به این فرایند داشته باشد و براساس رویکرد فاز پویا به تحلیل داده‌های زبان فارسی بپردازد.

۳. مبانی نظری

این پژوهش در چارچوب نظریه فاز برنامه کمینه‌گرا انجام شده است. چامسکی (2001, 2000) معتقد است یک ساختار نحوی کامل به‌منظور بیان به یکباره و به‌عنوان یک کل به بخش واجی و بخش معنایی منتقل نمی‌شود، بلکه به‌منظور به‌دست دادن محاسبات نحوی کمینه، در برخی از مراحل اشتقاق نحوی و با دست یافتن به عناصر نحوی معینی به‌نام فاز انتقال به بخش واجی و معنایی (سطوح میانجی) میسر می‌شود. وی هسته فعل سبک متعدی (v) و هسته متمم‌ساز (C) را به‌عنوان هسته‌های فازهای نحوی معرفی می‌کند و هرگاه اشتقاق نحوی به‌صورت فرافکن پیشینه فعل متعدی یا متمم‌ساز فرافکنی شود، متمم هسته فاز (دامنه فاز) به‌منظور خوانش معنایی و آوایی به سطوح میانجی منتقل شود. در این مرحله دیگر نحو محاسباتی به دامنه فاز دسترسی نخواهد داشت. این ویژگی از فازها را چامسکی (2001, 2000) شرط نفوذناپذیری فاز^{۱۳} نامیده است.

اما برخی از زبان‌شناسان با توجه به وارد بودن ایرادتی بر چگونگی تعیین فازها بر مبنای آرای چامسکی از جمله ثابت بودن آن‌ها در سایر ساختارهای زبانی، این رویکرد را رویکردی نامنعطف دانسته‌اند که در تبیین برخی از ساختارهای دستوری کارآمد نیست. این دسته از زبان‌شناسان از جمله بشکویچ^{۱۴} (2014)، تاکاهاشی^{۱۵} (2011)، و مولر^{۱۶} (2011) معتقدند فاز بودن یک سازه با توجه به بافت نحوی تعیین می‌شود. در این میان بشکویچ (2014) با قائل شدن به رویکرد انعطاف‌پذیر و پویا^{۱۷} در تعیین فاز، بالاترین فرافکن در فرافکن گسترش‌یافته یک مقوله واژگانی را با توجه به بافت نحوی موجود، فاز می‌داند. وی با بررسی جملات زبان انگلیسی،

ژاپنی، ترکی و صرب - کروات^{۱۸} نتیجه می‌گیرد که زنجیره حذف‌شده کل فاز و یا متمم آن فاز است و هیچ‌گاه نمی‌توان متمم متمم یک فاز را حذف کرد.

۴. حذف موضوع در مقابل حذف گروه فعلی با ابقای فعل

از میان مطالعات انجام‌شده در حوزهٔ نحو دربارهٔ فرایند حذف می‌توان به‌عنوان نمونه در زبان فارسی به سایتو^{۱۹} و کریمی (۲۰۱۶)، شفیع (۲۰۱۶)، راسخی (۲۰۱۸)، شعبانی (۱۳۹۵)، توسروندانی (۲۰۰۹) و در زبان‌های دیگر به گلدبرگ^{۲۰} (۲۰۰۵)، گریبانوا^{۲۱} (۲۰۱۳a,b)، لی^{۲۲} (۲۰۱۶) و لاندنا^{۲۳} (۲۰۱۸, ۲۰۲۰) اشاره کرد. در ادامه ابتدا آرای این زبان‌شناسان و روش‌های به‌کار گرفته‌شده آن‌ها در مورد داده‌های زبانی مختلف معرفی می‌شود. سپس با به‌کارگیری آن‌ها در زبان فارسی، سعی می‌کنیم نشان دهیم که ساختارهای نحوی مورد نظر در زبان فارسی حاصل عملکرد فرایند نحوی حذف موضوع^{۲۴} یا حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل^{۲۵} هستند.^{۲۶}

۱-۴. خروج هستهٔ فعلی از درون گروه فعلی

گلدبرگ (۲۰۰۵) به‌منظور تمایز نهادن میان دو فرایند حذف موضوع و حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل از حرکت فعل به هستهٔ زمان استفاده می‌کند. وی (همان) معتقد است که زبان‌هایی مانند زبان عبری و سواحیلی که در آن‌ها فعل از جایگاه اولیهٔ خود حرکت می‌کند و به هستهٔ گروه زمان ارتقا می‌یابد، دارای فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل هستند.

بنابه نظر کریمی (۲۰۰۳, ۲۰۰۵) زبان فارسی فاقد فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل است، چراکه در این زبان نمی‌توان شاهد حرکت فعل به هستهٔ زمان بود. وی تأکید می‌کند که در زبان فارسی فعل صرفاً به‌دلیل خوانش تأکیدی و یا کانونی از جایگاه اولیهٔ خود خارج می‌شود و به هستهٔ گروه مبتدا و یا کانون ارتقا می‌یابد. اما برخلاف آرای کریمی (۲۰۰۳, ۲۰۰۵)، انوشه (۱۳۸۷) و درزی و انوشه (۱۳۸۹) با ارائهٔ شواهدی نشان می‌دهند که در زبان فارسی فعل از جایگاه اصلی خود در گروه فعلی خارج می‌شود و به هستهٔ اولین فرافکن نقشی مسلط بر گروه فعلی یعنی زمان و یا نموده‌های فعلی ارتقا می‌یابد. مقایسهٔ جملات (الف) و (ب) در شمارهٔ (۱) نشان می‌دهد که در فرایند حذف گروه فعلی در زبان فارسی برخلاف زبان انگلیسی فعل باید در ساختار حفظ شود.

۱- الف) مریم کتاب نوشت، ولی رضا کتاب نوشت.

ب) *مریم کتاب نوشت، ولی رضا کتاب نوشت.

مقایسه جملات (الف) و (ب) در شماره (۲) نشان می‌دهد چنانچه فعل به همراه موضوعاتش در فرایند حذف گروه فعلی از ساختار جمله زدوده شود، ساختار حاصل نادرستی خواهد بود. از این رو، از آنجا که بنابه آرای انوشه (۱۳۸۷) و انوشه و درزی (۱۳۸۹) در زبان فارسی امکان خروج فعل از درون گروه فعلی و انضمام آن به هسته زمان یا هسته نمود وجود دارد، می‌توان موضوع درونی حذف‌شده در زبان فارسی را حاصل عملکرد فرایند حذف گروه فعلی دانست. چراکه پس از خروج هسته فعلی از درون گروه فعلی، اعمال فرایند حذف گروه فعلی منجر به حذف موضوع درونی برجامانده درون آن نیز می‌شود. نمودار ۲ در زیر، ساختار بند دوم جمله (۱ الف) را نشان می‌دهد.

(۲) [TP رضا VP [موضوع نوشت] [+V نوشت] T + نوشت]^{۳۷}.

۲-۴. ترتیب قید حالت و مفعول

ساتو و کریمی (2016) بر مبنای ترتیب توالی مفعول مشخص و نامشخص نسبت به قید حالت در جملاتی مانند (۳) و (۴) به دنبال آن هستند تا نشان دهند که فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل در زبان فارسی وجود ندارد و نبود تظاهر آوایی مفعول در زبان فارسی را باید حاصل عملکرد فرایند حذف موضوع دانست:

۳. [DP ماشینشو] [PP با دقت] می‌شست اما علی [DP ماشینشو] [PP با بی‌دقتی] خشک می‌کرد.

۴. [PP با دقت] [NP ماشین] می‌شست اما علی [PP با بی‌دقتی] [NP ماشین] خشک می‌کرد.

(Sato & karimi, 2016, p.20)

قید حالت «بادقت» در جمله (۳) بعد از مفعول مشخص «ماشینشو» قرار دارد، درحالی‌که در جمله (۴) قبل از مفعول نامشخص «ماشین» است. بنابه آرای کریمی (2003 a, b, 2005) مفعول مشخص برخلاف مفعول نامشخص از محل درج اولیه خود درون گروه فعلی به جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک جابه‌جا می‌شود. همچنین کریمی و ساتو (همان) به پیروی از کریمی (2005) و

بر مبنای آرای چینکوئه^{۲۸} (1999) محل وقوع قید حالت را اتصال به گروه فعلی می‌دانند. با توجه به ترتیب قید حالت نسبت به مفعول مشخص و نامشخص در جملات (۳) و (۴)، کریمی و ساتو (2016) نتیجه می‌گیرند که تنها محل وقوع قید حالت «با دقت» درون گروه فعلی، به عبارت دقیق‌تر، اتصال به گروه فعلی بزرگ است. از این‌رو، آن‌ها معتقدند که بند دوم در جملات (۳) و (۴) را نمی‌توان حاصل عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل دانست، چراکه در این فرایند پس از حذف مفعول، قید حالت که در درون گروه فعلی قرار دارد باید به صورت اجباری از ساختار زوده شده و این در حالی است که در هر دو جمله مورد نظر قید در ساختار باقی مانده است. از این‌رو آن‌ها جملات مورد نظر را حاصل فرایند حذف موضوع می‌دانند.

۳-۴. همسانی فعل

به نظر می‌رسد که شرط همسانی افعال^{۲۹} یکی از ویژگی‌های فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل اصلی است. گلدبرگ (2005) با مطالعه داده‌های زبان عبری و گریبانوا (2013) با بررسی داده‌های زبان پرتغالی و روسی بیان می‌کنند که در فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل، فعل درون دامنه حذفی و فعل مرجع باید از نظر ریشه و اشتقاق صرفی با یکدیگر همسان باشند. از این‌رو، آن‌ها چنین نتیجه می‌گیرند که در فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل اصلی شرط همسانی افعال شرطی جداناپذیر است. اما برخلاف این زبان‌شناسان، لاند (2018) در زبان عبری، کرینو^{۳۰} و لویز^{۳۱} (2016) در زبان پرتغالی، توسروندانی (2009) و ساتو و کریمی (2016) در زبان فارسی نشان می‌دهند که فرایند حذف نیازی به همسانی فعل در بخش هدف و مرجع ندارد. در جمله (۵) در زیر، فعل بند مرجع «خوند» و فعل بند هدف «نوشت» همسان هستند.

ه-الف- کیمیا نامه‌اش رو خوند.

ب- پرویز هم نوشت.

(Sato & karimi, 2016, p.8)

ساتو و کریمی (ibid) با توجه به تفاوت دو فعل «خوند» و «نوشت» در جملات شماره (۵) نتیجه می‌گیرند که نبود تظاهر آوایی مفعول در جملات مشابه با جمله (۵) نمی‌تواند حاصل

عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل باشد. و بر این اساس نتیجه می‌گیرند که باید امکان حذف موضوع درونی در ساختار جملاتی مانند (ه ب) را حاصل عملکرد حذف موضوع دانست. اما بنابه نظر لاند (2018) در زبان‌هایی که فعل از جایگاه اولیه خود از درون گروه فعلی خارج می‌شود و به جایگاه بالاتری ارتقا می‌یابد، حتی در صورت عملکرد فرایند حذف گروه فعلی، نیازی بر همسانی افعال در بخش مرجع و هدف وجود ندارد. بر این اساس و با توجه به آرای انوشه (۱۳۸۷) و درزی و انوشه (۱۳۸۹) و برخلاف نظر کریمی (2005)، از آنجا که در زبان فارسی فعل از جایگاه اصلی خود در گروه فعلی خارج می‌شود و به هستهٔ اولین فرافکن نقشی مسلط بر گروه فعلی ارتقا می‌یابد، لزومی بر همسانی افعال در هر دو بخش مرجع و هدف وجود ندارد. بنابراین صرف امکان همسان نبودن فعل بند مرجع و هدف نمی‌تواند استدلالی متقن بر رد عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل در ساختارهای موردنظر باشد.

۴-۴. حذف متمم گروه حرف اضافه

ویژگی دیگر برای تمایز نهادن میان دو فرایند حذف موضوع و حذف گروه فعلی، امکان یا نبود امکان حذف متمم گروه حرف اضافه‌ای به صورت مستقل از دیگر موضوع درونی در جملات دارای فعل دومتعدی^{۳۲} است. زبان‌شناسان مختلف از جمله ماتئوس (1992) با بررسی ساختارهای دومتعدی در زبان پرتغالی نشان می‌دهند که در این زبان هر دو موضوع درونی فعل، یعنی متمم گروه اسمی و متمم گروه حرف اضافه، فقط با هم می‌توانند از ساختار جمله حذف شوند و امکان حذف متمم گروه حرف اضافه به صورت مستقل وجود ندارد. بر این اساس، آن‌ها معتقدند که این امر را صرفاً می‌توان به حذف گروه فعلی نسبت داد. برخلاف نظر این زبان‌شناسان، سانتوز^{۳۳} (2009) با بررسی جملات متناظر در زبان‌های پرتغالی، ژاپنی و عبری نشان می‌دهد که متمم گروه حرف اضافه می‌تواند به صورت مستقل از ساختار جمله حذف شود. از این رو، وی نتیجه می‌گیرد که امکان حذف متمم گروه حرف اضافه به صورت مستقل از متمم گروه اسمی را می‌توان شاهدهی بر فرایند حذف موضوع دانست.

بر مبنای آرای این زبان‌شناسان به بررسی جملات متناظر در زبان فارسی می‌پردازیم. در شمارهٔ (۶) در بند دوم جملهٔ (الف) هر دو موضوع درونی «کتابشو» و «به من» حذف شده است. در بند دوم جملهٔ (ب) موضوع درونی «به من» به تنهایی حذف شده است و در بند دوم جملهٔ (ج)

موضوع درونی «کتابشو» به تنهایی حذف شده است.

۶- الف- علی قبل از کلاس کتابشو به من داد، رضا بعد از امتحان کتابشو به من داد.

ب- علی قبل از کلاس کتابش رو به من داد، رضا بعد از امتحان کتابشو به من داد.

ج- علی قبل از کلاس کتابش رو به من داد، رضا بعد از امتحان کتابشو به من داد.

شماره (۷) در زیر، ساختار بند دوم جمله (۶ الف) را نشان می‌دهد.

۷- TP رضا [VP بعد از امتحان [VP رضا کتابشو] به من کتابشو] داد [داد]

در نمودار (۷) در چارچوب آرای کریمی (2003, 2005) مفعول مشخص «کتابشو» به منظور دریافت خوانش مشخص بودگی از محل ترکیب اولیه خود در جایگاه خواهر هسته فعلی بزرگ به جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک ارتقا می‌یابد و بر مبنای آرای انوشه (۱۳۸۹) و انوشه و درزی (۱۳۸۹) و برخلاف نظر کریمی (2003, 2005)، فاعل «رضا» از جایگاه شاخص گروه فعلی به جایگاه شاخص گروه زمان جابه‌جا می‌شود. همچنین هسته فعلی «داد» پس از ارتقا از محل درج اولیه خود در جایگاه هسته فعلی بزرگ و اتصال به هسته فعلی کوچک، به همراه آن به هسته زمان ارتقا می‌یابد. بدین ترتیب آنچه طبق نمودار (۷) درون گروه فعلی باقی می‌ماند، دو موضوع درونی هستند. در این جمله قائل شدن به اعمال فرایند حذف به صورت حذف گروه فعلی نسبت به عملکرد فرایند حذف موضوع اقتصادی‌تر است، چراکه در صورت قائل شدن به عملکرد فرایند حذف موضوع، این فرایند باید دو بار اعمال شود تا ساخت مورد نظر در بند دوم جمله (۶ الف) حاصل شود.

شماره (۸) در زیر، ساختار بند دوم جمله (۶ ب) را نشان می‌دهد.

۸- TP رضا [VP بعد از امتحان [VP رضا کتابشو] به من کتابشو] داد [داد]

چنین به نظر می‌رسد که تنها تفاوت نمودار (۸) با نمودار (۷) آن است که پس از برون‌رفت فاعل و فعل از درون گروه فعلی، از بین دو موضوع درونی برجامانده، تنها یک موضوع درونی با مقوله گروه حرف اضافه حذف شده است. طبیعی است که این ساخت را حاصل عملکرد حذف موضوع بدانیم.

شماره (۹) در زیر، ساختار بند دوم جمله (۶ ج) را نشان می‌دهد.

۹- TP رضا [VP بعد از امتحان [VP رضا کتابشو] به من کتابشو] داد [داد]

در نمودار (۹) مانند نمودار (۸) پس از برون‌رفت فاعل و فعل از درون گروه فعلی، از بین

دو موضوع درونی برجامانده، تنها یک موضوع درونی در نتیجه عملکرد فرایند حذف موضوع حذف شده است. با بررسی نمودارهای (۷) تا (۹) چنین به نظر می‌رسد که در مورد جملات دارای گزاره فعلی دومتعدی با یک وضعیت دوگانه مواجه هستیم. از یک سو، می‌توان حذف یک موضوع درونی در سایر موارد را حاصل عملکرد فرایند حذف موضوع دانست و از دیگر سو، می‌توان حذف هم‌زمان دو موضوع درونی در شماره (۷) را حاصل عملکرد اقتصادی‌تر حذف گروه فعلی به جای تکرار دو عملکرد حذف موضوع فرض کرد.

۵.۴. ساخت هم‌پایه

گریبانوا (2013) با به‌کار بردن ساخت‌های هم‌پایه و ناهم‌پایه در زبان روسی به دنبال آن است که میان دو فرایند حذف موضوع و حذف گروه فعلی با ابقای فعلی اصلی تمایز ایجاد کند. بنا به نظر وی امکان حذف بیش از یک موضوع فعلی به همراه حرف ربط هم‌پایه در ساختارهای مورد نظر شاهدهی در تأیید فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل است. او تأکید می‌کند چنانچه در ساخت‌های مورد نظر فرایند حذف را حاصل حذف موضوع بدانیم، صرفاً موضوعات فعل از ساخت‌های هم‌پایه حذف می‌شوند و حرف ربط هم‌پایه «و» در جمله باقی می‌ماند که باعث نادستوری شدن ساخت‌های مورد نظر خواهد شد. لی (2016) از زبان کره‌ای و ساکاموتو^{۳۴} (2015) از زبان ژاپنی مثال‌های متناظری به‌دست داده‌اند.

به نظر می‌رسد بررسی جملات مشابه هم‌پایه در زبان فارسی تأییدی بر تحلیل گریبانوا (همان) است. برای مثال به جمله (۱۰) توجه کنید. در جمله (۱۰ ب) موضوعات درونی به همراه حرف ربط هم‌پایه «و» از ساختار جمله زدوده شده است.

۱۰- الف- علی خودکار رو روی میز و کتاب را روی صندلی گذاشت.

ب- نه، نگذاشت.

جمله (۱۰) را می‌توان به صورت «علی خودکار را روی میز نگذاشت و علی کتاب را روی صندلی نگذاشت» تعبیر کرد. خوانش جمله (۱۰ ب) نشان می‌دهد که تمام موضوعات موجود در هر دو بند هم‌پایه به همراه حرف ربط «و» از جمله مورد نظر حذف شده است. با توجه به آرای انوشه (۱۳۸۷)، در این جمله، فعل از جایگاه اولیه خود یعنی دامنه گروه فعلی خارج شده و به هسته فرافکن زمان ارتقا یافته است و از آن‌جا که حرف ربط به همراه موضوعات درونی فعل از ساخت مورد نظر حذف شده است نمی‌توان ساخت به‌دست آمده را حاصل فرایند حذف موضوع

دانست، بر همین اساس می‌توان این جمله را شاهدهی بر عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل دانست.

۴-۶. قلب نحوی

اوکو (1998) با بررسی جملات زبان ژاپنی و با استفاده از فرایند قلب نحوی^{۳۰} به دنبال ایجاد تمایز میان دو فرایند حذف موضوع و حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل هستند. ساتو و کریمی (2016) نیز با مطالعه داده‌های زبان فارسی درصدد هستند با استفاده از فرایند قلب نحوی نشان دهند که فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل در زبان فارسی رخ نمی‌دهد. آن‌ها برای این منظور ابتدا به رابطه عنصر جابه‌جا شده و مرجع آن در زبان فارسی می‌پردازند و برای این منظور جمله (۱۱) را معرفی می‌کنند. در جمله (۱۱) گروه حرف‌اضافه تحت اعمال فرایند قلب نحوی قرار گرفته و از جایگاه اولیه خود خارج شده است.

۱۱. الف- کیمیا؛ [DP کتابش i/j* رو] [PP با آرزوز] [خوند].

ب- کیمیا؛ [PP با آرزوز] k [DP کتابش i/j رو] tk خوند.

(Sato & karimi, 2016, p. 8)

ساتو و کریمی (ibid) بیان می‌کنند که در جمله (۱۱) الف) مرجع ضمیر ارجاعی «ش» فقط می‌تواند فاعل «کیمیا» و نه متمم حرف اضافه «آرزو» را به‌عنوان مرجع برگزیند و این در حالی است که در ساخت (ب) به‌دلیل اعمال فرایند قلب نحوی بر متمم گروه حرف‌اضافه‌ای، ضمیر ارجاعی می‌تواند با فاعل و متمم گروه حرف اضافه هم‌مرجع باشد.

بنا به گفته کریمی (2003, 2005) فرایند قلب نحوی در زبان فارسی به‌دلیل خوانش مبتدا و یا کانونی صورت می‌گیرد و بر همین اساس ساتو و کریمی (2016, p.8) معتقدند که در جمله (۱۱) ب) متمم گروه حرف اضافه‌ای به‌دلیل خوانش کانونی از جایگاه اولیه خود حرکت می‌کند و به شاخص گروه کانون بر فراز گروه زمان ارتقا می‌یابد و در نهایت فاعل در شاخص گروه مبتدا قرار می‌گیرد.

ساتو و کریمی (ibid) در ادامه با استفاده از فرایند قلب نحوی که در بالا بدان اشاره شد به تبیین فرایند حذف در زبان فارسی می‌پردازند. به همین منظور آن‌ها جملات (۱۲) را ارائه می‌کنند. در جمله (۱۲) ب) مفعول «کتابش رو» از ساخت جمله حذف شده است.

۱۲. الف- کیمیا؛ [DP کتابش*ij/ رو] [PP با آرزوز] بخوند.

ب-.....اما پرویز؛ eDP [pp با آزی‌تاز] بخوند.

(Sato & karimi, 2016, p. 9)

ساتو و کریمی (ibid) معتقدند که در جمله (۱۲) مرجع ضمیر ارجاعی مفعول حذف شده صرفاً فاعل جمله «پرویز» است و نه متمم حرف اضافه «آزیتا». آن‌ها بر این باورند که این امر تأکیدی است بر آنکه متمم گروه حرف اضافه‌ای «با آزی‌تا» تحت فرایند قلب نحوی قرار نگرفته است و در جایگاه اولیه خود که همان گروه فعلی است باقی مانده است. نمودار قلب‌بندی شده (۱۳) در زیر ساخت جمله (۱۲) را نشان می‌دهد.

۱۳. Top پرویز؛ [VP [DP کتابش*ij/ رو] [PP با آزی‌تاز] tv] بخوند.

(Sato & karimi, 2016, p. 8)

بنا به گفته ساتو و کریمی (ibid) نمی‌توان جمله (۱۳) را براساس فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل تبیین کرد، چراکه نمی‌توان بر پایه این فرایند صرفاً مفعول مستقیم را از ساختار جمله حذف کرد بدون آنکه متمم گروه حرف اضافه‌ای را در ساخت حذف نکند. با توجه به آنکه مفعول مستقیم و متمم گروه حرف اضافه‌ای هر دو درون گروه فعلی کوچک قرار دارند چنانچه فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل اعمال شود، انتظار می‌رود هر دو این سازه‌ها از ساخت مورد نظر حذف شوند. از این رو ساتو و کریمی (همان) بر این باورند آنچه در جمله (۱۲) ب) حذف شده است، حاصل فرایند حذف موضوع است.

پیش از تبیین چگونگی اعمال فرایند حذف در جمله (۱۲) در چارچوب رهیافت فاز پویا در بخش چهارم این مقاله، ابتدا باید به نکاتی درمورد ساختار جملات (الف) در شماره‌های (۱۱) و (۱۲) توجه کرد. نخست آنکه فعل «خواند» یک گزاره فعلی دوظرفیتی است و بر این اساس، نمی‌توان گروه حرف اضافه «با آزی‌تا» در این جملات را متمم این فعل و به تبع آن جایگاه اولیه آن را به‌عنوان متمم درون گروه فعلی دانست. دیگر آنکه، در جملاتی مانند جملات (۱۴) و (۱۵) در زیر، باطنی (۱۳۴۹) گروه‌های حرف اضافه با هسته «با» را قید می‌داند، چراکه برخلاف گروه‌های اسمی هم‌پایه‌شده با فاعل در جملات (۱۵) در چگونگی مطابقت فاعل و فعل تأثیرگذار نیست.

۱۴- الف. تو با من رفتی.

ب. علی با تو رفت.

۱۵- الف. تو و من رفتیم.

ب. علی و تو رفتید.

براین اساس، گروه حرف اضافه در جملات (الف) در شماره‌های (۱۱) و (۱۲) به‌عنوان افزوده فاعل لحاظ می‌شود. نمودار شماره ۱۶) ساختار این جملات را نشان می‌دهد.

۱۶- [TP کیمیا؛ FP کتابش/ز رو] VP [DP کیمیا] PP [با آرزو] [کتابش رو] <خوند> [خوند]

در این جملات وقوع مفعول مشخص قبل از گروه حرف اضافه شهادی مبنی بر خروج آن از درون گروه فعلی کوچک و خوانش کلامی آن به‌عنوان مبتدا یا کانون (karimi, 2005) است. از دیگرسو، به پیروی از انوشه (۱۳۸۷) و انوشه و درزی (۱۳۸۹) فاعل الزاماً از درون گروه فعلی خارج می‌شود و به جایگاه شاخص گروه زمان ارتقا می‌یابد. در جملات (الف) در شماره‌های (۱۱) و (۱۲) گروه اسمی «کیمیا» به‌تنهایی و بدون گروه حرف اضافه «با آرزو» به جایگاه شاخص گروه زمان ارتقا می‌یابد. از این رو، مرجع ضمیر متصل «ش» تنها می‌تواند «کیمیا» و نه «آرزو» باشد. درمقابل، در جمله (۱۱) طبق نمودار (۱۷) در زیر گروه اسمی «کیمیا» همراه با گروه حرف اضافه «با آرزو» به جایگاه شاخص گروه زمان ارتقا می‌یابد و به‌همین دلیل خوانش ضمیر متصل «ش» دوگانه و دارای ابهام است.

۱۷- [TP کیمیا؛ با آرزو] FP کتابش/ز رو] VP [کیمیا با آرزو] <کتابش رو> <خوند> [خوند]] با توجه به ساختار اصلاحی جملات (الف) در شماره‌های (۱۱) و (۱۲) در بالا، به بررسی چگونگی فرایند حذف در جمله (۱۲) ب) و رد ساخت پیشنهادی کریمی و ساتو (2016) در شماره (۱۳) می‌پردازیم. بنا به شم زبانی گویشوران فارسی زبان مرجع ضمیر متصل «ش» در این جمله، برخلاف نظر ساتو و کریمی (ibid)، می‌تواند «پرویز» یا «کیمیا» باشد. بر این اساس، نمودار (۱۸) در زیر ساختار جمله (۱۲) ب) را نشان می‌دهد.

۱۸- [TP پرویز؛ [با آزیتا]] [NegP] FP کتابش/ز رو] VP [پرویز؛ [با آزیتا]] <کتابش رو> [نخوند]] [نخوند]]

طبق این ساخت، با ارتقای افزوده «با آزیتا» به‌همراه «پرویز» از جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک به جایگاه شاخص گروه زمان، خوانش دوگانه ضمیر متصل «ش» در مفعول حذف شده تأیید می‌شود. عنصر حذف‌شده در این نمودار در جایگاه شاخص گروه کانون واقع شده است و

نه درون گروه فعلی.

در این بخش با استفاده از شش آزمون مطرح شده نشان داده شد که فرایند حذف در این ساختارها از نوع حذف موضوع و یا حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل اصلی است. بر همین اساس، نشان دادیم که در چارچوب آرای انوشه (۱۳۸۷) و انوشه و درزی (۱۳۸۹)، برخلاف نظر کریمی و ساتو (۲۰۱۶) امکان خروج هسته فعلی از درون گروه فعلی شاهدهی مبنی بر حذف گروه فعلی با ابقای فعل به دست می‌دهد. همچنین با بازنگری ساختار درونی جملات مورد بررسی، نشان دادیم برخلاف نظر ساتو و کریمی (ibid) از آزمون قلب نحوی می‌توان برای امکان عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل بهره جست. آزمون ساختارهای هم‌پایه نیز اعمال فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل را تأیید می‌کند. اما به نظر می‌رسد که برمبنای ترتیب توالی مفعول‌های مشخص و نامشخص و قید حالت چگونگی حذف موضوع درونی را باید حاصل عملکرد فرایند حذف موضوع دانست. بررسی آزمون حذف متمم گروه حرف اضافه با بازنگری ساختار جملات مورد نظر نشان داد که موضوع درونی در جایگاه شاخص گروه نقشی کانون یا مبتدا حذف می‌شود. همچنین برمبنای آزمون همسانی فعل نمی‌توان به نتیجه متقنی دست یافت.

۵. رویکرد فاز پویا و حذف

در بخش پیشین ملاحظه شد که برمبنای معیارهای به‌کار گرفته شده برای تعیین نوع فرایند حذف موضوع درونی نمی‌توان به تبیینی جامع و یکسان در سایر موارد دست یافت. در این بخش با به‌کارگیری رهیافت پویایی فاز بر اساس آرای بشکویچ (۲۰۱۴) در جملات مورد نظر، به بررسی رابطه ساختار درونی فاز با حذف موضوع درونی می‌پردازیم و سعی می‌کنیم به‌جای عملکردهای دوگانه فرایند حذف موضوع و حذف گروه فعلی با ابقای فعل تبیینی یکسان و جامع به دست دهیم. در بخش ۱-۴ نشان دادیم در چارچوب آرای انوشه (۱۳۸۹) و درزی و انوشه (۱۳۸۷) با خروج هسته فعلی از درون گروه فعلی مانند جملات (۲)، می‌توان موضوع درونی حذف شده را منطبق بر آرای گلدبرگ (۲۰۰۵) حاصل عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل دانست. اکنون این موضوع را براساس رهیافت پویایی فاز (Bošković, 2014) در ساختار (۲) بررسی می‌کنیم. به همین منظور، جمله (۱) و ساختار بند هم‌پایه دوم آن در (۲) مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ساختار (۲) با توجه به آرای انوشه (۱۳۸۷) و درزی و انوشه (۱۳۸۹) فاعل به شاخص

گروه زمان و فعل به هسته گروه زمان ارتقا یافته‌اند و براساس آرای بشکویچ، بالاترین فرافکن نقشی در دامنه گروه فعلی در این نمودار، گروه فعلی کوچک است. بر همین اساس در این نمودار گروه فعلی کوچک را باید فاز و گروه فعلی بزرگ را باید متمم فاز دانست. از این رو، می‌توان سازه حذف‌شده در ساخت (۲)، یعنی گروه فعلی بزرگ، را متمم فاز دانست.

در بخش ۴-۲ کریمی و ساتو (2016) بر مبنای ترتیب توالی مفعول مشخص و نامشخص نسبت به قید حالت، امکان نبود حذف قید حالت همراه با مفعول و با فرض قائل شدن جایگاه قید حالت در درون گروه فعلی، نبود موضوع درونی را حاصل عمکرد فرایند حذف موضوع می‌دانند که این امر در جملات (۳) و (۴) نشان داده شد.

پیش از رد آرای کریمی و ساتو (2016) لازم است ابتدا به بررسی توالی مفعول مشخص و قید حالت در جملات (۱۹) تا (۲۱) بپردازیم.

۱۹- الف. علی با علاقه تکالیفش رو انجام می‌ده.

ب. علی تکالیفش رو با علاقه انجام می‌ده.

۲۰- الف. علی با عجله مشقاشو نوشت.

ب. علی مشقاشو با عجله نوشت.

۲۱- الف. علی با زیرکی کتاباشو پس‌گرفت.

ب. علی کتاباشو با زیرکی پس‌گرفت.

توجه به جملات (۱۹) تا (۲۱) در بالا نشان می‌دهد که جملات (الف) که در آن‌ها مفعول مشخص بعد از قید حالت واقع شده است، دارای خوانش بی‌نشان هستند. در حالی که در جملات (ب) که مفعول مشخص قبل از قید حالت واقع شده است، دارای خوانش نشان‌دار هستند، چراکه مفعول مشخص دارای خوانش کلامی مبتدا یا کانون است.

باتوجه به بی‌نشان بودن خوانش جملات (الف) در مقابل نشان‌داری خوانش جملات (ب) در شماره‌های (۱۹) تا (۲۱) در بالا به پیروی از کریمی (2005) بر مبنای آرای چینکوئه (1999) نتیجه می‌گیریم که در زبان فارسی قیده‌های حالت به‌عنوان زیرطبقه‌ای از فروقیده‌ها^{۳۱} به گروه فعلی کوچک متصل می‌شوند و نه درون گروه فعلی، برخلاف آرای کریمی و ساتو (ibid). براین اساس، ساخت بند هم‌پایه دوم در جملات (۳) و (۴) به ترتیب در شماره‌های (۲۲) و (۲۳) در زیر است.

۲۲- [TP علی] VP [PP با بی‌دقتی] [VP علی] ماشینشو 'خشک می‌کرد' [] 'خشک می‌کرد'

۲۳- TP علی [VP با بی دقتی] [VP علی < ماشین > خشک می کرد] [خشک می کرد]

در جملات (۲۲) و (۲۳) در بالا پس از خروج موضوع بیرونی «علی» از درون گروه فعلی و ارتقای آن به جایگاه شاخص گروه زمان و همچنین خروج فعل مرکب «خشک می کرد» از درون گروه فعلی و ارتقای آن به هسته زمان، تنها عنصر برجامانده در گروه فعلی کوچک پایین، مفعول مشخص «ماشینشو» در جمله (۲۲) و مفعول نامشخص «ماشین» در جمله (۲۳) است.

در چارچوب آرای بشکوویچ (2014) در هر دو جمله (۲۲) و (۲۳) بالاترین فرافکن بیشینه نقشی در دامنه فعلی، گروه فعلی کوچک بالا بوده و باید یک فاز محسوب شود. در هر دو جمله، فرایند حذف بر گروه فعلی کوچک پایین اعمال شده است، چراکه قید «بابی دقتی» برجامانده است. به نظر می رسد در مواردی از این دست که اتصال یک سازه مانند قید باعث تکرار بالاترین فرافکن بیشینه نقشی می شود، فرافکن بیشینه تحت تسلط آن، مانند متمم فاز ایفای نقش می کند و قابل حذف است. براساس این فرض، در هر دو جمله (۲۲) و (۲۳) در بالا آنچه درحقیقت تحت تأثیر عملکرد فرایند حذف قرار می گیرد گروه فعلی کوچک پایین تر است که نقش متمم فاز را ایفا می کند. شماره های (۲۴) و (۲۵) در زیر اعمال فرایند حذف بر گروه فعلی کوچک پایین را نشان می دهند.

۲۴- TP علی [VP با بی دقتی] [~~ماشینشو~~ خشک می کرد] [خشک می کرد]

۲۵- TP علی [VP با بی دقتی] [~~ماشین~~ خشک می کرد] [خشک می کرد]

در بخش ۴-۳ با بررسی گزاره های فعلی دومتعدی مانند جملات (۶)، با یک دوگانگی در تعیین نوع فرایند حذف موضوعات درونی مواجه شدیم. درحالی که امکان حذف هر موضوع درونی، به صورت مستقل در جملات (ب) و (ج) در شماره (۶) را می توان حاصل عملکرد فرایند حذف موضوع دانست، امکان حذف هم زمان هر دو موضوع درونی را می توان حاصل عملکرد حذف گروه فعلی با ابقای فعل دانست، چراکه قائل شدن شدن به یک فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل اقتصادی تر از تکرار دو عملکرد حذف موضوع است.

حال در چارچوب نظریه فاز پویا به بررسی ساختار درونی این جملات و تبیین عملکرد حذف سازه می پردازیم. با توجه به خوانش گویشوران فارسی زبان، ساختار بند دوم جملات (ب) و (ج) مورد بررسی قرار می گیرد. ابتدا ساختار بازنگری شده جمله (۶ ب) را در نمودار (۲۶) در زیر بررسی می کنیم.

۲۶- FocP رضا [TP بعد از امتحان] TP < رضا > [TopP کتابشو] VP < رضا > < کتابشو > [VP به

من «کتابشو» داد [داد] داد [داد]

به پیروی از آرای کریمی (2005) در جمله (۶ ب) فاعل بند دوم «رضا» در تقابل با فاعل بند اول «علی» مطرح شده است. از این رو، نقش کانون تقابلی را ایفا می‌کند و پس از ارتقا از جایگاه اولیة خود در شاخص گروه فعلی کوچک به شاخص گروه زمان، بنا به آرای انوشه (ibid) و درزی و انوشه (ibid)، به شاخص گروه کانون مسلط بر گروه زمان ارتقای می‌یابد. به پیروی از آرای کریمی (ibid) فرض می‌شود قید زمان «بعد از امتحان» به عنوان یک فراقید^{۲۷} به گروه زمان متصل می‌شود. همچنین با توجه به وجود «کتابشو» در بند پیشین، مفعول مشخص نقش یک مبتدای پیش‌زمینه را ایفا می‌کند. بر مبنای آرای جاییسیلان^{۲۸} (2001) بر روی زبان‌های مالایالام^{۲۹}، آلمانی، هلندی و زبان‌های اسکاندیناوی، همچنین کهنمویی‌پور (2001) در زبان فارسی مبنی بر امکان فرافکنی فرافکن‌های نقشی - کلامی بر فراز گروه فعلی کوچک افزون بر فرافکنی آن‌ها در جایگاه تسلط بر گروه زمان، قائل به جابه‌جایی مفعول مشخص «کتابشو» از جایگاه اولیة آن در گروه فعلی به جایگاه شاخص گروه مبتدا مسلط بر گروه فعلی کوچک می‌شویم. بدین ترتیب، در بند دوم، پس از خروج فاعل «رضا»، فعل «داد» و مفعول مشخص «کتابشو» از درون گروه فعلی کوچک، تنها سازه برجامانده در گروه فعلی کوچک، مفعول غیرمستقیم «به من» است. در چارچوب آرای بشکوویچ (همان)، در دامنه فعلی بند دوم، گروه مبتدا فاز و گروه فعلی کوچک متمم فاز محسوب می‌شود. بر این اساس، با اعمال فرایند حذف بر متمم فاز، «به من» به عنوان تنها سازه برجامانده در گروه فعلی کوچک نیز حذف می‌شود (شماره ۲۷).

۲۷- [FocP رضا] بعد از امتحان [TP رضا] TopP کتابشو [VP رضا] کتابشو [VP به من

کتابشو] داد [داد] داد [داد]

نمودار (۲۸) در زیر ساختار بازنگری شده مربوط به بند دوم جمله (۶ ج) را نشان می‌دهد.

۲۸- [FocP رضا] بعد از امتحان [TP رضا] TopP به من [VP رضا] کتابشو [VP به من

کتابشو] داد [داد] داد [داد]

همانند جمله (۶ ب) فاعل بند دوم «رضا» به جایگاه شاخص گروه کانون مسلط بر گروه زمان ارتقا می‌یابد و قید زمان «بعد از امتحان» به عنوان یک فراقید به گروه زمان متصل می‌شود. «به من» نیز از جایگاه اولیة خود درون گروه فعلی بزرگ به جایگاه شاخص گروه مبتدا تحت تسلط گروه زمان جابه‌جا می‌شود تا مفهوم دربارگی و نقش مبتدای پیش‌زمینه را ایفا کند. بدین ترتیب،

در این بخش در چارچوب نظریه‌ی فاز پویا (Bošković, 2014) به بررسی رابطه‌ی زنجیره‌های حذف‌شده در ساختار جملات (۲)، (۳)، (۸)، (۶) و (۱۲) ب) و ساختار درونی فازها در دامنه‌ی گروه فعلی ساده پرداختیم و نشان دادیم در چارچوب این رهیافت حذف موضوع درونی حاصل اعمال عملکرد فرایند حذف بر یک فاز یا متمم آن است.

۶. نتیجه

جستار حاضر در قالب مفاهیم برنامه‌ی کمینه‌گرا و بر پایه‌ی نظریه‌ی فاز پویا (Bošković, 2005, 2013, 2014) به مطالعه‌ی چگونگی و تبیین حذف موضوع درونی در ساختار جملات ساده‌ی زبان فارسی پرداخت. همان‌گونه که در بخش مقدمه بیان شد، این پژوهش را باید به‌لحاظ هدف و ماهیت از نوع نظری، به‌لحاظ محل اجرا اسنادی و به‌لحاظ منطق اجرا توصیفی دانست.^۴ بر همین اساس در این مقاله نشان دادیم که در میان آرای زبان‌شناسان مختلف دو رویکرد نسبت به چگونگی حذف موضوع درونی وجود دارد: یکی حذف موضوع درونی (AE) و دیگری حذف گروه فعلی با ابقای فعل (VSVPE). با استفاده از شش آزمون، خروج هسته‌ی فعلی به بیرون از گروه فعلی، همسانی فعلی، حذف موضوع درونی با مقوله‌ی حرف اضافه، ساخت هم‌پایه، ترتیب قید حالت و مفعول و همچنین قلب نحوی به بررسی داده‌های مورد نظر زبان فارسی پرداختیم و نشان دادیم که با استفاده از روش‌های مذکور نمی‌توان به تبیینی واحد در زمینه‌ی چگونگی عملکرد فرایند حذف موضوع درونی دست یافت. آنگاه با استفاده از مفاهیم رویکرد پویا و آرای بشکویچ (2005, 2013, 2014) در نظریه‌ی فاز به بررسی رابطه‌ی زنجیره‌های حذف‌شده در ساختارهای مورد نظر و ساختار درونی فازها در دامنه‌ی گروه فعلی ساده پرداختیم.

در بخش ۱-۴ نشان دادیم در چارچوب آرای انوشه (۱۳۸۹) و درزی و انوشه (۱۳۸۷) با خروج هسته‌ی فعلی از درون گروه فعلی می‌توان موضوع درونی حذف‌شده در ساختار جملات زبان فارسی را حاصل عملکرد فرایند حذف گروه فعلی با ابقای فعل دانست. در ادامه نیز براساس آرای بشکویچ بدین نتیجه دست یافتیم که آنچه در جملات ساده حذف می‌شود گروه فعلی بزرگ یا همان متمم فاز است.

همچنین بنا به گفته‌ی کریمی و ساتو (2016) در بخش چهارم این پژوهش، بر مبنای ترتیب توالی مفعول مشخص و نامشخص نسبت به قید حالت، امکان نبود حذف قید حالت همراه با مفعول

و با فرض قائل شدن جایگاه قید حالت در درون گروه فعلی، نبود موضوع درونی را حاصل عملکرد فرایند حذف موضوع می‌دانند، اما با توجه به رویکرد فاز پویا و آرای بشکویچ نشان داده شد که آنچه درحقیقت تحت تأثیر عملکرد فرایند حذف قرار می‌گیرد گروه فعلی کوچک است که نقش متمم فاز را ایفا می‌کند و این امر بار دیگر نشان از همسو بودن داده‌های زبان فارسی با آرای بشکویچ است. با بررسی گزاره‌های فعلی دومتعدی در بخش چهارم این جستار، داده‌ها حاکی از آن بود که با نوعی دوگانگی در تعیین نوع فرایند حذف موضوعات درونی مواجه هستیم؛ چراکه گاهی باید برخی از فرایندهای حذفی را حاصل حذف موضوع و برخی دیگر را حاصل فرایند حذف گروه فعلی به همراه ابقای فعل دانست در صورتی که با بررسی این‌گونه داده‌ها بر پایه رویکرد فاز پویا صرفاً به یک نتیجه متقن دست خواهیم یافت و درمی‌یابیم که در این‌گونه جملات تنها گروه فعلی کوچک که همان فاز و یا متمم فازی است از ساختار حذف می‌شود. در بخش مربوط به آزمون قلب نحوی پس از رد ساختار پیشنهادی کریمی و ساتو (ibid) در شماره‌های (۱۱) و (۱۲) نشان دادیم که برخلاف نظر آن‌ها فرایند حذف در جمله (۱۲ ب) حذف موضوع درونی در جایگاه کانون است و نه درجایگاه درون گروه فعلی و در ادامه همچنین در چارچوب رویکرد فاز پویا نشان داده شد آنچه حذف می‌شود متمم فاز است.

درنهایت در جستار حاضر نشان دادیم که چارچوب فاز پویا، آنچه در دامنه گروه فعلی ساده حذف می‌شود معادل کل فاز و یا متمم فاز است. بدین ترتیب، بر مبنای این رویکرد می‌توان به‌جای تحلیل دوگانه حذف گروه فعلی به‌همراه ابقای فعل و یا حذف موضوع از ساختارهای موردنظر، تحلیلی جامع و به‌تبع آن اقتصادی به‌دست داد. از این‌رو تبیینی نظام‌مند جایگزین آزمون‌هایی شد که به نبود اتفاق نظر بین زبان‌شناسان منجر شده است و چنین به نظر می‌رسد که با استفاده از مفاهیم رویکرد پویا در نظریه فازی در ساختارهای مورد نظر دیگر شاهد دوگانگی آرا در زمینه نوع عملکرد فرایند حذف (حذف موضوع و حذف گروه فعلی با ابقای فعل اصلی) نخواهیم بود.

۶. پی‌نوشت‌ها

۱. منظور از حذف در این مقاله مربوط به نبود تلفظ آوایی است و جهت اطلاع بیشتر درخصوص ضمیر ناملفوظ در جایگاه موضوع درونی در زبان فارسی ر.ک. کریمی و ساتو (2016).

2. Ross
3. Yoshida

4. gapping
5. Johnson
6. Right Node Raising (RNR)
7. Merchant
8. Sluicing
9. Hamkamer
10. Sag
11. Aelbrecht
12. Harwood
13. Phase Impenetrability Condition
14. Bošković
15. Takahashi
16. Muller
17. dynamic phase
18. Serbo – creation
19. Saito
20. Goldberg
21. Gribanova
22. Lee
23. Landau
24. argument ellipsis
25. Verb stranding VP-ellipsis

۲۶. با توجه به اینکه وجود یا نبود مفهوم نمود دستوری در دامنه فعلی می‌تواند به فرافکنی یا نبود فرافکنی فرافکن‌های بیشینه نقشی نمود منجر شود، در این مقاله صرفاً عملکرد فرایند حذف سازه‌ها درون دامنه‌های فعلی ساده مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲۷. در این مقاله هسته زمان و نمود به پیروی از انوشه (۱۳۸۷) و درزی و انوشه (۱۳۸۹) هسته انتها لحاظ می‌شود و همچنین موضوع بیرونی از جایگاه اولیه خود درون گروه فعلی خارج شده و به جایگاه شاخص گروه زمان ارتقا می‌یابد.

28. Cinque
29. verbal identity
30. Cyrino
31. Lopes
32. ditransitive verb
33. Santos
34. Sakamoto
35. scrambling
36. low-adverbial
37. high- adverbial
38. Jayaseelan

39. Malayalam

۴۰. رک. کتاب مرجع پژوهش، قاسمی و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۱۱۱).

۷. منابع

- انوشه، م. (۱۳۸۷). *ساخت جمله و فرافکن‌های نقش‌نمای آن در زبان فارسی*. رسالهٔ دکتری، دانشگاه تهران.
- باطنی، م. (۱۳۹۸). *توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی (چاپ سی و هفتم)*. تهران: امیرکبیر.
- درزی، ع.، و انوشه، م. (۱۳۸۹). حرکت فعل اصلی در زبان فارسی، رویکردی کمینه‌گرا. *زبان‌پژوهی*، ۲ (۳)، ۲۱-۵۵.
- شعبانی، م. (۱۳۹۵). حذف گروه فعلی با ابقای فعل کوچک در فارسی: رویکردی کمینه‌گرا. *جستارهای زبانی*، ۷ (۵)، ۹۷-۱۱۸.
- قاسمی، ح. (۱۴۰۰). *مرجع پژوهش*. ویراست ۱۹. تهران: اندیشه‌آرا.
- کریمی، ی.، و آزموده، ح. (۱۳۹۱). حذف گروه فعلی در زبان فارسی: مسئلهٔ ساختاری. *پژوهش‌های زبانی*، ۳ (۲)، ۷۷-۹۴.

References

- Aelbrecht, L & Harwood, W. (2013). *To be or not to be elided: VP ellipsis revisited*. Ghent University.
- Anoushe, M. (2008). *The structure of sentence and its functional projections in Persian: A minimalist approach*. PhD thesis, Tehran :Department of Linguistics Faculty of Literature and Humanities University. [In Persian].
- Bateni, M. (2019). *Description of Persian grammatical structure*. Amirkabir press. [In Persian].
- Bošković, Ž. (2005). On the locality of left branch extraction and the structure of NP. *Studia Linguistica*, 59, 1-45.
- Bošković, Ž. (2013). Phases beyond clauses. In: Schurcks, L., Giannakidou, A., Etxeberria, U., & Kosta, P. (Eds.), *The nominal Structure in Slavic and Beyond*, (pp.75-128), De Gruyter.

- Bošković, Ž (2014). Now I am a phase, now I am not a phase: on the Variability of Phases with Extraction and Ellipsis. *Linguistic Inquiry*, 45, 27–89.
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on government and binding*. Foris.
- Chomsky, N. (2000b) Minimalist inquiries: the framework, In Martin, R., Michaels, D., & Uriagereka, J. (eds), *Step by step: Essays on minimalist syntax in honor of Howard Lasnik*, (pp. 89–155), MIT Press.
- Chomsky, N. (2001). Derivation by phase, MIT Occasional Papers in Linguistics 18. Cambridge MA, MIT Working Paper in Linguistics.
- Cinque, G. (1999). *Adverbs and functional heads*. Oxford University Press.
- Cyrino, S., & Lopes, R. (2016). Null objects and ellipsis in Brazilian Portuguese. *The Linguistic Review*, 33, 483–502.
- Darzi, A & Anoushe, M (2010). *Main verb movement in Persian*, A minimalist approach, *Linguistic Studies*, 2(3), 21–55. [In Persian].
- Ghasemi, H. (2021). *Research reference*. Andisheara. [In Persian].
- Gribanova, V. (2013a). A new argument for verb-stranding verb phrase ellipsis. *Linguistic Inquiry*, 44, 145–157.
- Gribanova, V. (2013b). Verb-stranding verb phrase ellipsis and the structure of the Russian verbal complex. *Natural Language and Linguistic Theory*, 31, 91–136.
- Goldberg, M. (2005). Verb-stranding VP ellipsis: A cross-linguistic study. Doctoral dissertation, McGill University, Montreal.
- Jayaseelan, K. A. (2001). IP-internal topic and focus phrases. 55(1), 39–75.
- Johnson, K. (2006). “Gapping”. In Everaert, M., & Riemsdijk, H. V. (Eds), *The Blackwell companion to syntax*, (pp. 405-435). Blackwell Publishing.
- Kahnemuyipour, A. (2001). On wh-questions in Persian. *Canadian Journal of Linguistics*, 46, 41–61.
- Karimi, S. (2003a). Focus movement and uninterpretable features. In Carnie, A., Harley, H., & Willie, M. (eds.), *Formal approaches to functional forces: Festschrift*

for Eloise Jelinek, (pp. 297–306), John Benjamins. DOI: <http://dx.doi.org/10.1075/la.62.21kar>.

- Karimi, S. (2003b). Object positions, specificity and scrambling. In Karimi, S. (ed.), *Word order and scrambling*, (pp. 91–125), Blackwell Publishers. DOI: <http://dx.doi.org/10.1002/9780470758403.ch5>.
- Karimi, S. (2005). *A minimalist approach to scrambling: Evidence from Persian*, Mouton.
- Karimi, Y., & H. Azmoudeh (2013). Verb phrase ellipsis in Persian: The structural question. *Journal of Language Researches*, 3(2), 77–94 [In Persian].
- Landau, Idan. (2018). Missing objects in Hebrew: Argument ellipsis, not VP ellipsis. *Glossa*, 3(1), 76.
- Landau, I. (2020). On the nonexistence of verb-stranding VP-ellipsis. *Linguistic Inquiry*, 51(2), 341–365.
- Matos, G. (1992). *Constru@o~es de elipse do predicado em portugue^s: SV nulo e despojamento*. Doctoral dissertation, Universidade de Lisboa.
- Merchant, J. (2013). Voice and ellipsis. *Linguistic Inquiry*, 44(1), 77–108.
- Merchant, Jason. (2018). Verb-stranding predicate ellipsis in Greek, implicit arguments, and ellipsis-internal focus. In Merchant, J., Mikkelsen, L., Rudin, D., & Sasaki, K. (eds.), *A reasonable way to proceed: Essays in honor of Jim McCloskey*, (pp. 229–270). University of Santa Cruz.
- Müller, Gereon. (2011). *Constraints on Displacement. A Phase-Based Approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- Oku, Satoshi. (1998). *A theory of selection and reconstruction in the Minimalist perspective*. Doctoral dissertation, University of Connecticut, Storrs.
- Rasekhi, Vahideh. (2018). *Ellipsis and information structure: Evidence from Persian*. Doctoral dissertation, Stony Brook University, Stony Brook, NY.
- Rizzi, Luigi. (1982). *Issues in Italian syntax*. Foris. <http://dx.doi.org/>

org/10.1515/9783110883718.

- Ross, J. R. (1970). "Gapping and the order of constituents". In Bierwisch, M., & Heidolph, K. E. (EDs). *Progress in linguistics*, (249–259). Mouton.
- Sakamoto, Y. (2017). *Escape from silent syntax*. Doctoral dissertation, University of Connecticut, Storrs.
- Sato, Y., & Karimi, S. (2016). Subject-object asymmetries in Persian argument ellipsis and the anti-agreement theory. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 1(1), 1–31.
- Santos, A. (2009). *Minimal answers: Ellipsis, syntax and discourse in the acquisition of European Portuguese*. John Benjamins.
- Shabani M. (2016). V-stranding VP ellipsis in Persian: A minimalist approach. *Language Related Research*, 7(5), 97–118.
- Shafiei, N. (2016). *Persian complex predicates: Evidence for verb movement from ellipsis and negation*. MA thesis, University of Calgary.
- Takahashi, M. (2011). *Some theoretical consequences of Case-marking in Japanese*. Doctoral Dissertation, University of Connecticut, Storrs, CT.
- Toosarvandani, M. (2009). Ellipsis in Farsi complex predicates. *Syntax*, 12(1), 60–92.
- Wooseung, L. (2014). Argumental gaps in Korean. *The Linguistic Association of Kore Journal*, 22(1), 1–29.
- Wooseung, L. (2016). Argument ellipsis vs. V-stranding VP ellipsis in Korean: Evidence from disjunction. *Linguistic Research*, 33(1), 1–20.
- Yoshida, M, Nakao, Ch & Ortega, S. (2014). the syntax of ellipsis and related phenomena. In Carnie, A., Sato, Y., & Siddiqi, D. (Eds). *The Routledge handbook of syntax*, (pp. 192-213). Routledge.